

RASVA-ANTS VAJAB PEKKI!

EESTI Loodus

Populaarteaduslik ajakiri. Ilmunud 1933. aastast. 6,90 €

November-detsember 6/2024

ADRU

nüüdisajal
unustatud
loodusvara

TAMM

rahvapärimuses
ja Eesti kultuuris

Eesti Looduse

FOTOVÕISTLUSE
TULEMUSED

RASVAD
JA ÕLID

aitavad elus püsida

9 770131 586018

2 AASTA AUTORI VEERG:
REMO SAVISAAR

3 SÕNUMID

8 UUS ALGATUS: Ebapärlikaamera näitab hävimisohus limuse eluringi

10 SEIK: Kas „vetikamäss“? Kindlasti mitte „vetikaõitseng“. JUHANI PÜTTSEPP

12 IMETAJATE RASVAD: Näljase näpud ei saa rasva tilkuma
TAMBET TÕNISSOO annab põhjaliku ülevaate loomade rasvadest, nende asukohtadest kehas ja tähtsusest

20 MAAILMA TAIMEÕLID

22 PUTUKAD: Kuidas putukad varusid koguvad?
TOOMAS ESPERK heidab pilgu putukate rasvatagavaradele: kuidagi peavad ka putukad ebasoodsad olud üle elama

26 TEGUTSE TEADLIKULT: Kas rasval ja rasval on vahet?
MARTIN TIKK vaatleb taimsete ja loomsete rasvade tähtsust inimese seisukohalt: rasvu ei tohi toitumisel karta ega vältida

34 AASTA PUU: Kasva, tamme, jõua tamme... Tamm rahvapärismuses ja -kultuuris
MARJU KÕIVUPUU meenutab tänavuse aasta puu kohta meie mälestustes ja igapäevaelus: tamm elab meie mõtteilmas tugevalt

40 LOODUSE ANNID:
Pikad haisvad adruvallid
KEN KALLING tutvustab kodumaise adru kasutamise ajalugu: randlastele on ta olnud tähtis loodusvara, millest sai nii põlluväetist kui ka ravimeid

46 INTERVJUU: Kliimaseadus annab inimestele kindluse tuleviku ees. Kliiminister YOKO ALENDERIGA vestelnud TOOMAS KUKK

52 POSTER: Eesti Looduse fotovõistluse loomafotode 1. ja Eesti loodusmuuseumi auhind. ILMAR KAUR

Foto: Eric Kilby / Wikimedia Commons

Foto: erakogu

Foto: Hiiuamaudelikklubi

56 Eesti Looduse kahekümne viies fotovõistlus

77 RISTSÕNA

60 SADA RIDA EESTI LOODUSEST:
Je suis pääsusilm. Je suis põder. Je suis kärbes. ERIK MOORA

78 SÜNNIPÄEVAD

62 EESTI KIHELKONNAD: Reigi kihelkond: rootslased ja romaanid

79 REGISTRID

70 TUNNE LOODUST: Meie parimad talvised söögiseened sametkõrgesed

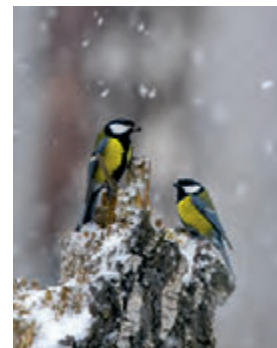
72 RAAMATUD

ESIKAANEL:
Tihased

75 IN MEMORIAM:
LEILI SAARSE, EVA KASTEPÖLD

Kaanefoto:
Remo Savisaar

76 LIHTNE KÜSIDA

KODUMAIST LOODUSFOTOT VÄÄRTUSTADES

Kuuldes, et olen pälvinud Eesti Looduse aasta autori tiitli, mõtlesin esmalt, mis lugusid ma tänavu Eesti Loodusele kirjutanud olen. Hetk hiljem mõistsin, et minu lood on visuaalses keeles, fotodena. Tõepoolest, minu pilte ilmub ajakirjas regulaarselt ning vahel kaunistavad need ka ajakirja kaant.

Ajakiri Eesti Loodus jõudis püsivalt minu ellu, kui hakkasin 2005. aastal tegelema loodusfotograafiaga. Algusaastad olid põnevad: küsimusi ja avastamist oli palju. Nendele küsimustele otsisin ja leidsin vastuseid peale raamatute ka meie kodumaistest loodusajakirjadest: Eesti Loodus, Looduse sõber ja Eesti Jahimees. Väga olulisel kohal on olnud ka National Geographic, eelkõige pildikeele kujundamise seisukohalt. Huvi üha süvenes ja nii laienes ka teemaring, kuni olin jõudnud punkti, kus ajakirjad said läbi loetud kaanest kaaneni.

Lugude juures on väga tähtsad pildid: hea foto loob esmase kontakti. Mäletan oma esimest Eesti Looduses ilmunud esikaanefotot – pilt hänilast, kes oli valitud 2006. aasta linnuks. See on üks nendest fotodest, mida näitan ka koolides esinedes. Pilt on tehtud aasta varem ja tehnikaga, mille praegu saab hankida 100–150 euro eest. Pilte, mida olen sellega teinud ja mis on jõudnud ka National Geographic'usse, on seal ettekandes teisigi. Minu soov on niimoodi innustada noori: suurepärase piltide tegemiseks ei pea olema hirmkallid seadmed. Küll aga võiks olla oskusi, teadmisi, soovi, kannatust ja pealehakkamist – siis tulevad ka pildid.

Ent mis on ühe või teise pildiseeria taga, seda sageli ei teata. Väga paljud hetked jäävad pelgalt mälupeilideks, millest saab vaid jutustada. Niisamuti ei kõnele pildid sageli sellestki, et fotograaf on teinud põhjaliku eeltöö ning käinud oma objekti hulk päevi otsimas ja varitsemas. Päevadest saavad nädalad ja nädalatest kuud ning aastad. Sellised pildiprojektid vajavad kõva motivatsiooni, aga ka visiooni. Käies võimalikult palju looduses, anname oma õnnele võimaluse – näha, kogeda ja ehk ka tabada midagi erilist.

Fotod ei räägi magamata öödest ega sellest, kuidas autor on rabapeelses kuudis istunud pimedast pimedani, talunud külma, olnud kogu aja valvel ja valmis, ning mõnikord lahkunud pärast 14-tunnist varitsust, vajutamata kordagi päästikule. See on risk, mis käib tööga kaasas. Rõõm on aga suur, kui õnn naeratab ja õhtu lõpuks on mälukaartid täis ning kaamera akud tühjad. Selliseid päevi on vähe, kuid seda suurem on rõõm.

Tore, kui tehtud fotod jõuavad ajakirja. Seda rõõmu on Eesti Loodus omajagu pakkunud. Nii minu enda kui ka teiste põnevate ja harivate piltide ning lugudena.

Remo Savisaar

Foto: Remo Savisaar

EESTI LOODUS

75. aastakäik Nr 6, november-detsember 2024

Toimetuse aadress:
Baeri maja, Veski 4, 51005 Tartu
e-post eestiloodus@loodusajakiri.ee

Peatoimetaja **Toomas Kukk**
toomas.kukk@loodusajakiri.ee

Toimetaja **Katre Palo**
katre.palo@loodusajakiri.ee

Toimetaja **Piret Pappel**
piret.pappel@loodusajakiri.ee

Keeletoimetaja **Monika Salo**
monika.salo@loodusajakiri.ee

Kujundaja **Raul Kask**
raul@ww.ee

Teabegraafika: **Andrei Kupjanski**

Makett: **Martin Mileiko** (Profimeedia)

Toimetuskolleegium:
Tiit Hennoste, Jüri Kaljundi, Toomas Kukk, Marju Kõivupuu, Ott Luuk, Lauri Mällo, Arko Olesk, Taavi Pae, Janika Ruusmaa, Irja Saar, Jaanus Terasmaa, Angelika Verš

Väljaandja: **MTÜ Loodusajakiri**

Rävala pst 10, 15042 Tallinn
www.loodusajakiri.ee
www.facebook.com/eestiloodus

Tegevjuht **Katre Palo**
610 4105, loodusajakiri@loodusajakiri.ee

Turundusjuht **Mariliis Kesküla**
501 0119, mariliis@loodusajakiri.ee

Reklaam: **Riho Kinks**
508 6690, riho.kinks@loodusajakiri.ee

Tellimine:
www.tellimine.ee/loodusajakirjad
617 7717, tellimine@expresspost.ee

Loe veebist:
Eesti Looduse värsked artiklid leiab ka veebist www.eestiloodus.ee

© MTÜ Loodusajakiri, Eesti Loodus®, 2024

Ajakiri ilmub keskkonnainvesteeringute keskuse rahastusel

Trükitud trükikojas Printall

ISSN 0131-5862 (trükis)
ISSN 2228-3692 (võrguväljaanne)